

„Finnish Environment Institute SYKE“

Фински институт за животна средина

Програма за обука за планирање на управувањето со заштитеното подрачје

Твининг проект МК 13 IPA EN 02 17

Зајакнување на капацитетите за ефективно спроведување на европското законодавство од областа на заштитата на природата

Извештај D1.5. -1

6/28/2019

Финансиран од Европската унија

Министерство за животна средина и просторно планирање, Сектор за природа,
Република Северна Македонија
Метсахалитус (Паркови и див светна Финска), Финска
Државна служба за заштитени подрачја (SSPA), Литванија

Проектот е финансиран од Европската Унија
Овој документ е изработен со финансиска поддршка на Европската унија. Неговата
содржина е единствена одговорност на Твининг проектот МК 13 IPA EN 02 17 и не ги
одразува ставовите на Европската унија

Содржина

1. Преглед на документот	4
1.1 Цел	4
1.2 Целни групи	4
1.3 Опфат и цели на наставната програма за обука	4
1.4 Претпоставки , условеност и ризици	5
2. Проценка на потребата за обука.....	7
2.1 Планирање на управувањето со подрачјата на Натура 2000	7
3. Пристапот на обуката.....	8
3.1 Методи на обука	8
3.2 Инфраструктура за обуката	8
3.3 Модули на обуката	8
4. Улоги и надлежности поврзани со обуката.....	9
5. Материјали за обука и програма за обука	10
5.1 Барања за плановите за управување со подрачјата на Натура 2000	10
5.2 Содржина на планот за управување	11
5.3. Работа на терен	19
6. Евалуација и повратни информации од обуката.....	20
Анекс 1. Прикажување на содржината на планот за управување со Споменикот на природата Преспанското Езеро (потенцијално Натура 2000 подрачје)	21
АНЕКС II: Пример програма за обука за планирање на управувањето.....	40

1. Преглед на документот

1.1 Цел

Целта на наставната програма за обука е да се опише рамката за планирање на управувањето со идните подрачја на Натура 2000, како и да се обезбедат материјали за обука. Овие материјали треба да се користат како во обуките, организирани од Твининг проектот, така и во идните обуки со засегнати страни, предводени од Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) или од друг надлежен орган во областа на заштитата на природата.

1.2 Целни групи

Целните групи за обуката за планирање на управувањето вклучуваат:

- Претставници од Министерство за животна средина и просторно планирање
- (Во иднина) вработените во администрација за други подрачја за заштита на природата
- Вработените во заштитените подрачја (национални паркови Пелистер, Маврово и Галичица, Споменик на природата Преспанското Езеро и други административни тела)
- Научната заедница и истражувачките организации кои работат на полето на биолошката разновидност
- Вработените во јавните администрации кои работат на активности поврзани со заштитените подрачја (на пр. Агенција за пасишта, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, ЈП Македонски шуми, граничната полиција или одбраната ако работат на подрачјето на ЗП)
- Општинската администрација во општините кои управуваат со заштитените подрачја
- Организации и претприемачи кои работат на развојот на туризмот во и околу заштитените подрачја
- Засегнати страни во заштитените подрачја, како што се невладините организации и интересните групи, претприемачите и локалното население

1.3 Опфат и цели на наставната програма за обука

Опфатот на наставната програма за обука е да обезбеди јасно разбирање за тоа што е рамката за планирање на управувањето со идните подрачја на Натура 2000; кои се основните принципи за изготвување на плановите за управување со подрачјата на Натура 2000 и другите ЗП, и какви активности треба да се спроведуваат за да се исполнат барањата за управување со ЗП утврдени во Директивата за живеалишта на ЕУ. Истиот пристап и методологија може да се искористи и при планирање на управувањето со националните заштитени подрачја и нивните вредности на биолошка разновидност, а

поврзаноста на ЕУ барањата за Натура 2000 со барањата за планирање на управувањето со ЗП утврдени во националното законодавство треба да се дискутираат за време на обуките.

Конкретни цели на наставниот план за обука се:

- Да се зајакне познавањето за барањата утврдени во ЕУ Директивата за живеалишта за управување со подрачјата на Натура 2000 во рамките на организациите кои управуваат со ЗП и помеѓу засегнатите страни.
- Да се изградат капацитетите во рамките на МЖСПП и администрацијата на ЗП, за планирање на управувањето со ЗП преку административни процеси со „отворен пристап“.
- Да се подигне свеста и да се зголеми прифаќањето на заштитата на природата и вредностите на подрачјата на Натура 2000 меѓу заинтересираните страни на ЗП
- Да се овозможи развој на тековните методи за планирање на управувањето што се користат во Република Северна Македонија
- Да се исполнат барањата на идното законодавство на ЕУ во врска со активностите за планирање на управувањето со ЗП

Активностите поврзани со другите аспекти на градењето на капацитетите на вработените во МЖСПП и другите субјекти кои работат на заштитата на природата не спаѓаат во опфатот на овој план за обука.

1.4 Претпоставки , условеност и ризици

Планот за обука ги содржи следниве претпоставки:

- Пристапните преговори за членството во ЕУ ќе продолжат и со тоа законодавството на ЕУ, вклучувајќи ги и Директивите за живеалишта и птици, во иднина ќе се спроведуваат во Република Северна Македонија
- Досега, институцијата која е одговорна за заштитата на природата и подготовката за исполнувањето на идните барања од Директивите за живеалишта и птици на ЕУ е МЖСПП.
- Управувањето го планираат вработените во ЗП заедно со засегнатите страни, со користење на Отворен Пристап при планирање и спроведување на други сродни активности

Успешната обука зависи од достапноста на, или недостатокот на:

- Достапни човечки ресурси во МЖСПП и администрациите на ЗП
- Поголемо биолошко и правно знаење (директиви на ЕУ) на административниот персонал во МЖСПП и ЗП

- Посветеност на административните, истражувачките и другите организации, како и засегнатите страни кон процесот на интерактивно планирање и целите на планирање на управувањето

2. Проценка на потребата за обука

Главните потреби за обука за планирање на управување со ЗП во Република Северна Македонија се поврзани со усвојувањето и спроведувањето на барањата за управување и планирање на управувањето со подрачјата на Натура 2000 согласно Директивата за живеалишта на ЕУ. Иако планирањето на управувањето е одамна воспоставена стандардна практика на администрацијата на ЗП, сепак, процесот треба да се развива кон поотворен пристап помеѓу административните институции и засегнатите страни, а обемот и содржината на плановите треба да се ревидира. Наместо обемни, сеопфатни презентации, плановите треба да имаат директен фокус на главните цели на управување и активности во ЗП, со акциски планови кои се изводливи од перспектива на ресурсите и надлежностите. Понатаму, корисно е да се истражат и најновите методологии на управување со ЗП поддржани од меѓународните иницијативи и организации, како што се IUCN или Europarc.

2.1 Планирање на управувањето со подрачјата на Натура 2000

ЕУ Директивата за живеалишта нема директни услови за плановите за управување со подрачјата на Натура 2000. Сепак, во основата на плановите треба да бидат видовите и живеалиштата кои се присутни на подрачјето заштитено со Директивите за живеалишта и птици, и нивните еколошки потреби, како и сегашниот и посакуваниот статус на заштита. Затоа, на вработените во институциите кои управуваат со ЗП и засегнатите страни им е потребна обука за тоа како да ги препознаат и дефинираат вредностите на Натура 2000 во ЗП, како да го дефинираат конзервацискиот статус и да ги проценат заканите со кои се соочува, и како да планираат и спроведуваат активности за нивна заштита. Понатаму, при планирањето и спроведувањето на активностите за управување треба да се земе предвид и обврската за активно зголемување на вредностите на природата во Натура 2000 подрачјата.

3. Пристапот на обуката

3.1 Методи на обука

Обуката за планување на управувањето ќе биде спроведена преку интерактивни работилници, кои вклучуваат теоретски предавања, дискусии и решавање на проблеми на темите презентирани од предавачите и учесниците. Особено е значајна теренската работа со цел да се покаже статусот на заштитеното подрачје и да се дискутираат практични прашања за управување на лице место. Исто така, може да бидат презентирани и активностите за управување.

3.2 Инфраструктура за обуката

За да се организира работилница/обука, потребна е сала опремена со видео проектор. Доколку е можно, просторијата треба да биде доволно пространа за да се овозможи дискусија и во неколку помали групи, доколку бројот на учесници е погоден за ваков вид на пристап (на пр.> 12). На учесниците треба да им се обезбедат материјали за обука претходно, или најдоцна по самата обука.

За работата на терен треба да се избере место кое ќе биде погодно за да се демонстрираат посакуваните аспекти на управувањето и да се одговорат прашањата. Учесниците треба претходно да бидат известени за посетата на терен и да добијат упатства за потребните подготовки и опрема (на пр. соодветна облека и чизми, ранци, и тн.). Треба да се обезбеди превоз, како и освежување. Во зависност од местото и учесниците, треба да се испланира должината на теренската посета за да може да се опфатат темите релевантни за обуката. Исто така, треба да се земе предвид и способноста на учесниците да учествуваат во теренската посета во конкретните теренски услови.

3.3 Модули на обуката

Содржината на обуките е поделена на три модули:

1. Основни информации и барања во однос на плановите за управување со подрачјата на Натура 2000
- 2 Содржина на планот
- 3 Теренска работа

Од нив, материјалите поврзани со модулите 1-2 се прикажани во поглавје 5 од овој извештај, а како анекс дадена е и сеопфатната содржината на планот. Модулот 3 треба да биде испланиран според методот случај по случај во наредните обуки, врз основа на предусловите утврдени во овој извештај.

4. Улоги и надлежности поврзани со обуката

Обуките за планирање на управувањето се поврзани со следниве улоги и надлежности: Сепак, конкретните улоги и надлежности зависат од целта и програмата за обука и не значи дека се подеднавко применливи за сите обуки.

Носител на обука. Лицето кое е носител на обуката е одговорно за целокупната успешност, како во однос на темите, така и во однос на логистичките прашања, како што се транспортот и опремата. Носителот на обуката може да делегира дел од задачите на другите обучувачи. Најважните задачи што не треба да се делегираат се однесуваат на вршењето на улогата на домаќин на настанот - да се посака добредојде на учесниците и да се задржат учесниците и нивното внимание за време на обуката и дискусиите, како и да се внимава на агендата и на тоа да се покријат планираните активности во програмата за обука во планирано време. Доколку останат отворени прашања по предавањата и дискусиите, носителот на обуката треба да ги нотира и да обезбеди одговори по обуката, а потоа и да ги достави до учесниците.

Предавач/и. Предавачите се одговорни за презентациите и за водењето на работилниците и дискусиите онака како што е претходно договорено, при планирањето на програмата за обука. Тие треба да ги подготват своите материјали однапред за да може истите да бидат доставени до учесниците на самата обука, или најдоцна веднаш по обуката. Носителот на обуката и предавачите треба да се подготват за обуката така што ќе се запознаат со ЗП, организациите и групите на засегнати страни коишто имаат свои претставници на обуката.

Водач/и при посета на терен. Водачи при посетата на терен може да бидат или претставници на тимот на обучувачи, или администрацијата на ЗП, или засегнатите страни кои имаат релевантни информации во врска со планирањето на управувањето со ЗП, како на пример, информации поврзани со предизвиците во управувањето во одредено ЗП. Водачите на теренското истражување треба заедно со носителот на обука да ги испланираат теренските посети, за да може истите да се спроведат навреме, земајќи ги предвид временските услови, можностите на учесниците за активности на терен и карактеристиките на локацијата (на пр. инфраструктура или недостаток на истата, вегетација, висина и други аспекти кои влијаат на тоа колку е лесно или тешко е да се работи на локацијата). Изборот на место за демонстрација е од најголема важност за успешна теренска обука и истото треба да биде соодветно на целите за демонстрирање и дискусија за посакуваните предизвици и проблеми со управувањето. Посебно внимание треба да се посвети на тоа сите учесници да бидат во можност да го видат и слушнат она што се покажува и да учествуваат во дискусиите, така што местата за ова треба да бидат избрани внимателно.

5. Материјали за обука и програма за обука

5.1 Барања за плановите за управување со подрачјата на Натура 2000

Основната содржина на плановите за управување со ЗП може да се формулира на следниов начин:

- општ опис на целното подрачје, вклучувајќи локација и мапи
- информации за природното и културното наследство
- информации за поранешна и сегашна употреба на подрачјето
- вредности на подрачјето и закани со кои се соочува
- цели и задачи на управувањето
- активности за управување
- можно зонирање
- евалуација на влијанието на планот врз животната средина
- презентација на потребите за оперативнo планирање
- следење на планираните активности и нивните ефекти

Процесот на планирање е претставен на слика 1 од Паркови и дивиот свет на Финска.

Слика 1. Процес на планирање на управување (извор: Паркови и дивиот свет Финска).

Ова е валиден пристап за планирање на управувањето и со подрачјата на Натура 2000, исто така. Сепак, треба да се нагласи дека фокусот треба да биде во препознавањето и заштитата на живеалиштата и видовите заштитени според условите утврдени со Директивите за живеалишта и птици. Исто така, делот за проценка на влијанието врз животната средина во Планот за управување со подрачјата на Натура 2000 може да се разликува од традиционалниот пристап, затоа што треба да се исполнат барањата утврдени во член 6 (3) од Директивата за живеалишта за соодветна проценка на плановите и проектите.

Како дел од плановите за управување, најчесто се прикажува и зонирањето на ЗП. Обемот и ефектите на зонирањето може да се разликуваат во зависност од целите на регулативата и карактеристиките на подрачјето, како и системот за планирање усвоен од раководството на ЗП. Во контекст на управувањето со подрачјата на Натура 2000, важна забелешка е дека активностите во ЗП не може да бидат регулирани со зонирање на ЗП, туку треба да се засноваат на одлуки кои се потпираат врз конкретни информации и локации за вредните живеалишта и видови. Затоа, наместо да се следи традиционалниот пристап за зонирање, што се користи во македонските ЗП, извршувањето на активностите во идните подрачја на Натура 2000 треба да биде регулирано врз основа на живеалиштата и нивните карактеристики, како и појавите на видови, доколку е потребно. Ова, заедно со усогласувањето на содржината и обемот на плановите за управување во насока на исполнувањето на другите барања од Директивата за живеалишта, е една од главните теми на обуката за планирање на управувањето.

5.2 Содржина на планот за управување

Содржината на планот за управување треба да го следи моделот претставен подолу:

Предговор

1 Вовед

1.1. Име на Натура 2000 подрачјето (или потенцијалното подрачје), правна основа и административен статус

1.2. Субјект кој го спроведува Планот за управување и период за подготовка на планот

2. Опис на подрачјето

2.1. Општи информации

2.2. Еколошки информации поврзани со Директивите за живеалишта и птици

2.2.1. Екосистеми и живеалишта

2.2.2. Флора

Видови од Директивата за живеалишта (Натура 2000 видови)

Инвазивни растителни видови, инвазивни водни растителни видови

2.2.3. Фауна

Видови од Директивата за живеалишта (Натура 2000 видови)

Други рбетници и безрбетници, лилјаци, видови риби, други безрбетници, инсекти, инвазивни инсекти

2.2.4. Птици

3. Проценка на вредностите

3.1. Вредности на подрачјето

3.1.1. Природни вредности и важност во контекст на ЕУ

3.2. Закани и притисоци

3.2.1. Закани и притисоци кон... екосистеми и зависни видови на фауна

3.2.2. Закани и притисоци кон... екосистеми и зависни видови на фауна

3.2.3. Закани и притисоци кон... екосистеми и зависни видови на фауна

3.3. Ефективност на управувањето и надлежности

4. Стратегија

4.1. Заедничка визија за иднината на идното Натура 2000 подрачје (или потенцијалното Натура 2000 подрачје)

4.2. Мисија на надлежната институција и другите инволвирани институции

4.3. Цели на заштита и управување

4.4. Предуслови потребни за заштита на биолошката разновидност - природни вредности од важност на Европската заедница

4.5. Предлози за граници и зони на Натура 2000 подрачјето (или потенцијалното подрачје на Натура 2000)

5. Управување со подрачјето (План за управување)

5.1. Принципи и препораки за управување

5.1.1. ... Принципи за управување со екосистемите, живеалиштата и видовите

5.1.2. ... Принципи за управување со екосистемите, живеалиштата и видовите

5.1.1. ... Принципи за управување со екосистемите, живеалиштата и видовите

5.2. Цели на управување и соодветни мерки

5.3. Утврдување на предложените мерки (подмерки) и индикатори

5.3.1. ... Подетално објаснување на предложените мерки

5.3.2. ... Подетално објаснување на предложените мерки

5.3.1. ... Подетално објаснување на предложените мерки

... Подетално објаснување на предложените мерки

6. Оценка на влијанието на планот врз животната средина

Анекси

Референци

Подолу е даден опис на поглавјата од планот за управување.

1. Вовед

1.1. Име на Натура 2000 подрачјето, правна основа и административен статус

*Име на Натура 2000 подрачјето (потенцијалното подрачје на Натура 2000). Информации за правните акти за основање на заштитено национално заштитено подрачје (подоцна за прогласување на подрачјето за Натура 2000), големина на подрачјето *Проширување на границите* на заштитено подрачје *Наведена надлежна институција* за управување со ЗП.*

Меѓународен стаус и иницијативи: Рамсар подрачје, Важна област за птици (IBA), Важно подрачје за растенија, Емералд подрачје, и тн. Датуми на прогласување на подрачјата, иницијативи + големина на подрачјата треба да бидат напишани.

Прекуграничен статус и иницијативи: како што се прекугранични заштитени подрачја (биосферен резерват, национален парк), заштитени региони, зелен појас, и тн. Датуми на прогласување на подрачјата, иницијативи + големина на подрачјата треба да бидат напишани.

1.2. Субјект кој го спроведува Планот за управување и период за подготовка на планот

Кратки информации, список на институции (имиња), локални експерти (имиња) кои го подготвуваат Планот за управување.

2. Опис на подрачјето

2.1. Општи информации

Кратки информации за:

локација на Натура 2000 подрачјето во земјата, во природна географска единица. Географски координати, гранични единици, други важни информации, административни единици.

2.2. Еколошки информации поврзани со Директивите за живеалишта и птици

Општи информации за податоци за живеалиштата и видовите од важност за Европската заедница (заштитени согласно Директивите за живеалишта и птици). Ова поглавјее тесно поврзано со Стандардниот образец за податоци, што е анекс за Планот. Информациите се однесуваат на тоа кога се собрани податоците, кои методи се користеле: теренски истражувања, собирање и проверка на научни записи, статии, постоечки плански документи: студии за валоризација, планови за управување, просторни планови и сл., информации за администрацијата на заштитено подрачје и друго.

2.2.1. Екосистеми и живеалишта

Опишете ги сите типови живеалишта наведени во Анексите на ЕУ Директивата за живеалишта кои се наоѓаат во подрачјето и околината. Списокот на идентификувани живеалишта (со кодови на живеалишта) и кратки информации за нив (областите во кои се пронајдени живеалишта, кои видови се типични за нив, кои им се карактеристичните особености и тн.). Мапа за живеалишта би била многу корисна, доколку е можно да се претстави.

2.2.2. Флора

Информации за видовите на флора заштитени со Директивата за живеалишта (анексите треба да се споменат): вкупен број на видови пронајдени на подрачјето и листа на истите. Информации за други важни видови, особено национални ендемити и видовите на кои им се потребни посебни мерки за управување.

Да се додадат информации за инвазивните копнени и / или водни растителни видови, бидејќи тие се важни за управување со подрачјето (листа, објаснување).

2.2.3. Фауна

Информации за видовите на фауна заштитени со Директивата за живеалишта (анексите треба да се споменат): вкупен број на видови пронајдени на подрачјето и листа на истите.

Да се додадат информации за други рбетници и безрбетници (лилјаци, видови риби, инсекти, и тн.). Да се споменат информации за релевантни инвазивни видови.

2.2.4. Птици

Видови на птици кои се постојани жителки, кои презимуваат или мигрираат: вкупен број на видови пронајдени на подрачјето, листа на видови птици од важност за Европската заедница, кратки информации за нив.

3. Проценка на вредностите

3.1. Вредности на подрачјето

3.1.1. Природни вредности и важност во контекст на ЕУ

Вредностите на природата може да се проценат во контекст на важноста на Европската заедница. Треба да се дадат информации за бројот на живеалиштата и бројот на видовите заштитени со Анексите од Директивата за живеалишта и бројот на видови на птици заштитени со Директивата за птици. Информациите

за ендемичните видови од интерес на Европската заедница треба да се споменат.

Се препорачува да се користи сумарен и екосистемски пристап. Добро е да се идентификуваат клучните екосистеми, па според тоа да се дефинираат заедничките цели и мерки. Сите живеалишта што се наоѓаат на подрачјето би се групирале според идентификуваните екосистеми, а информациите за видовите треба да бидат поврзани со екосистемите .

Проценка на конзервациониот статус на екосистемот (компонента на екосистемите) со кој се презентира сегашната состојба и се предвидуваат идните перспективи (влошен, стабилен, подобрен статус).

Групирањето на клучните природни вредности (особено живеалиштата) во клучни типови на екосистеми помага при предлагањето на заеднички цели и мерки / принципи на управување. Ова е особено корисно доколку не е направено вистинско мапирање на живеалишта.

3.2. Закани и притисоци

Заканите кон заштитените типови на живеалишта и видовите може да се идентификуваат во рамките и надвор од (потенцијалното) подрачјето на Натура 2000. Треба да се користи Стандарден образец за податоци (СОП) (SDF) за подрачјата на Натура 2000. Овој може да се најде во Референтниот портал за Натура 2000 (<http://cdr.eionet.europa.eu/help/natura2000>).

3.2.1. (н) Закани и притисоци за... (првиот .. од идентификуваните) екосистеми и зависни видови на фауна

Заканите и притисоците може да бидат прикажани за секој од идентификуваните клучни екосистеми и природни вредности (конкретните живеалишта и видови може да бидат наведени на почетокот).

Листа на идентификувани закани и притисоци (кодови што треба да се споменат се: на пр. A07, A08, F02.01.02, и тн.) со бодирање (ниско, средно, високо ниво на закана).

Главните закани и нивните последици треба да бидат објаснети.

3.3. Ефективност на управувањето и надлежности

Алатка за следење на ефективноста на управувањето (METT) е еден од двата најчесто користени / глобално адаптирани применливи генерички системи, развиени за да се процени ефикасноста на управувањето со заштитените подрачја. Методологијата за брза проценка се заснова на бодирани прашалник. Прашалникот ги содржи сите шест елементи на управување идентификувани во

рамката IUCN-WCPA (контекст, планирање, инпут, процес, оупут и исход), но става акцент на контекстот, планирањето, инпутите и процесите. Прашалникот е едноставен за употреба и обезбедува механизам за следење на напредокот кон поефикасно управување со текот на времето. Се користи за да им се овозможи на менаџерите и донаторите на заштитените подрачја (ЗП) да ги идентификуваат потребите, ограничувањата и приоритетните активности за подобрување на ефикасноста на управувањето со заштитените подрачја.

Од прашалникот се зема вкупниот резултат, којшто по можност се споредува со резултатите од претходните проценки, доколку истите се достапни.

4. Стратегија

Ова е најважниот дел кој се заснова на еколошките информации, истражувањето на природните вредностите и проценката на вредностите и заканите. Треба да се направи краток извештај за важноста и клучните вредности на подрачјето.

4.1. Заедничка визија за иднината на (потенцијалното) Натура 2000 подрачје.

Заедничката визија покажува што очекуваме да постигнеме со управувањето со Натура 2000 подрачјето, со што се создава заедничко разбирање помеѓу сите засегнатите чинители на подрачјето.

Се препорачува најпрвин да се даде една герерална (резиме) изјава, а потоа и подетални објаснувања во однос на биолошката разновидност, посетителите, локалните заедници и администрацијата на заштитените подрачја. Доколку е потребно, може да се додадат и други делови за подетално објаснување.

4.2. Мисија на надлежната институција и другите инволвирани институции.

Да се формулира мисијата на релевантната администрација на заштитеното подрачје. Другите институции може да знаат какви се очекувањата за нивните активности на подрачјето на Натура 2000.

4.3. Цели на заштита и управување

Доколку постои заедничка визија за Натура 2000 подрачјето, лесно е да се формулираат 10 годишни цели (може периодот да биде и поинаку дефиниран). Целите треба да бидат поврзани со избраните клучни екосистеми. Тоа помага при определувањето на мерките и поефикасно користење на ресурсите (финансиски, човечки, временски и сл.) за заштита на природните вредности.

4.4. Предуслови потребни за заштита на биолошката разновидност - природни вредности од важност на Европската заедница

Предусловите (условите) се неопходни за ефикасно управување со подрачјето и остварувањето на визијата и целите и задачите на управувањето. Тие се важни елементи особено за надлежната администрација, со цел да се спроведат практичните мерки за управување утврдени во документот. Некои предуслови може да се сметаат за функции на администрацијата на ЗП. Предусловите помагаат да се идентификуваат, доколку е потребно, дополнителните мерки за управување со Натура 2000 подрачјето. Најважните предуслови се поврзани со достапните извори на финансирање, собирањето на податоци неопходни за управување со подрачјето, вклучувањето на различните засегнати страни, можностите за намалување на негативното влијание врз вредностите на природата, спроведувањето на законите и др.

4.5. Предлози за граници и зони на Натура 2000 подрачјето (или потенцијалното подрачје на Натура 2000)

Предлозите за границите и зоните на Натура 2000 подрачјето може да бидат поврзани со локацијата на живеалиштата и видовите од важност за Европската заедница. Ако вредните живеалишта или видови се надвор од постојното заштитено подрачје, може да се предложи да се зголеми површината на заштитеното подрачје, односно подрачјето на Натура 2000 да биде поголемо од постојното национално заштитено подрачје. Истото се однесува и на зоните на заштитеното подрачје. Сепак треба да се спомене дека зонирањето не е задолжително за Натура 2000 подрачјата.

5. Управување со подрачјето (План за управување)

5.1. Принципи и препораки за управување

Принципите на управување се генерални упатства за управување со живеалиштата и видовите и нивните вредности со цел да се постигне поволен статус на зачуваност на истите. Тоа е основниот начин да се постигнат целите поставени за конкретните вредности. На некои живеалишта и видови не им е потребна никаква интервенција во управувањето, додека на други им е потребно активно и континуирано управување, а во некои случаи и реставрација на оштетените подрачја. Принципите на управување се разликуваат за различните вредности (живеалишта, видови). Практичните мерки за управување претставени во планот треба да се базираат на принципите на управување. Разбирањето на принципите на управување и помага на администрацијата на ЗП да го спроведе планот за управување и неговите препораки.

Принципите на управување треба да бидат групирани според избрани екосистеми, но во некои случаи може да се претстават посебни принципи за

одредено живеалиште или за одредени видови. Доколку се изберат три клучни екосистеми, треба да се предложат три групи на принципи на управување.

5.2. Цели на управување и соодветни мерки

Прикажете кои конкретни мерки се неопходни за постигнување на општата цел и посебните цели. Администрацијата на ЗП и другите инволвирани институции треба да знаат какви конкретни активности се прават на подрачјето Натура 2000. Не треба да се формулираат премногу мерки. Наспроти, треба да се предложат само најважните мерки што треба да се спроведат.

5.3. Прецизирање на предложените мерки (под-мерки) и индикатори (според табелата погоре)

5.3.1. - 5.3. (n)). ... Објаснување за предложените посебни конкретни мерки

Предложените мерки и под-мерки, доколку е потребно, треба да бидат објаснети на општ начин, вклучувајќи и индикатори за истите. Доколку има упатства или други референци за детален опис на активностите, тие треба да се споменат. Во многу случаи, потребен е акциски план со кој попрецисзно ќе се дефинираат практичните мерки и потребните ресурси на одредено место на подрачјето. Понекогаш е неопходно да се опише процесот на спроведување на специфичните мерки (на пример управување со трска).

5.3.n +1. Другите важни мерки што треба да се спроведат

Во Планот за управување може да се споменат и други општи, важни мерки.

Треба да се состави табела за приоритетни активности, надлежни институции и календар за спроведување на предложените мерки за управување.

6. Оценка на влијанието на планот врз животната средина

Кратка анализа за влијанието на планот, особено на тоа дали планот е во согласност со барањата на Директивите за живеалишта и птици.

Анекси

Апнех 1. Стандарден образец за податоци

Анекс 2. Листа на видови и живеалишта

Апнех 3. Мапа на живеалишта

Апнех 4. Резултати од МЕТТ анализата

Анекс 5. Литература

Може да се додадат и други анекси кои се потребни

Референци

Треба да се споменат и сите претходни проекти, планови за управување, просторни планови и правни документи што биле користени при подготовката на Планот за управување.

Да се споменат и сите други корисни референци

5.3. Работа на терен

Посетата на терен треба да биде секогаш суштински дел од обуката. Треба да се посетат главните живеалишта кои ги претставуваат клучните вредности на потенцијалното Натура 2000 подрачје. Во дискусиите главните теми треба да бидат идентификувањето на типот на живеалиштата и конзервацискиот статус. Принципите на управување и практичните мерки за управување треба да бидат прикажани на самото место. Исто така, за време на теренската посета може да се презентира и дискутира методологијата за инвентаризација и мониторинг. Понатаму, важна тема е и улогата на различните чинители во спроведувањето на мерките.

6. Евалуација и повратни информации од обуката

Успехот на обуката се оценува преку собирање на повратни информации, со помош на класичен прашалник, или преку соодветна софтверска апликација. Во текот и на крајот на обуката и теренските посети, исто така, е препорачливо да се дадат неформални повратни информации.

Анекс 1. Прикажување на содржината на планот за управување со Споменикот на природата Преспанското Езеро (потенцијално Натура 2000 подрачје)

1. Вовед

1.1. Име на Натура 2000 подрачјето (или потенцијалното подрачје), правна основа и административен статус

Име на Натура 2000 подрачјето (потенцијалното подрачје на Натура 2000). Информации за правните акти за основање на заштитено национално заштитено подрачје (подоцна за прогласување на подрачјето за Натура 2000), големина на подрачјето **Проширување на границите** на заштитено подрачје **Надлежна институција** за управување со ЗП.

Меѓународен стаус и иницијативи: Рамсар подрачје, Важна област за птици (IBA), Важно подрачје за растенија, Емералд подрачје, и тн. Може да се наведе: датумот на прогласување на подрачјата, иницијативите + големината на подрачјата.

Прекуграничен статус и иницијативи: како што се прекугранични заштитени подрачја (биосферен резерват, национален парк), заштитени региони, зелен појас, и тн. Dates of proclamation of these areas, initiatives + size of the areas might be written.

Пример. Граници на потенцијалното Натура 2000 подрачје. Може да се додадат различни дополнителни информации

1.2. Субјект кој го спроведува Планот за управување и период за подготовка на планот

Кратки информации, список на институции (имиња), локални експерти (имиња) кои го подготвуваат Планот за управување.

2. Опис на подрачјето

2.1. Општи информации

Кратки информации за:

- локација на Натура 2000 подрачјето во земјата, во природна географска единица. Географски координати, гранични единици, други важни информации
- административни единици

2.2. Еколошки информации поврзани со Директивите за живеалишта и птици

Општи информации за живеалиштата и видовите од важност за Европската заедница (заштитени согласно Директивите за живеалишта и птици). Информации во врска со тоа кога се собрани податоците, кои методи се користеле (теренски истражувања, собирање и проверка на научни записи, статии, постоечки плански документи: студии за валоризација, планови за управување, просторни планови и сл., информации за администрацијата на заштитено подрачје и друго).

Пример Податоците презентирани во ова поглавје главно се базираат врз инвентаризацијата што ја спроведе тимот на Твининг проектот во летото 2018 година и врз податоците кои ги обезбеди МЖСПП. Во теренската работа учествуваа и национални експерти, кои исто така дадоа и свои коментари за евалуацијата на податоците од инвентаризација. Освен тоа, тие дадоа и свои податоци за Анексот, особено за видовите живеалишта и васкуларните растенија, како и за влечугите и водоземците во рамките на проектот ЕУ/УНДП за подобрување на управувањето со заштитените подрачја. Важноста на проектот на ПОНТ / МЕД за идентификација на живеалиштата вреди да се истакне (Fotiadis et al. 2018)). Освен овие податоци, во оваа поглавје се користеа и податоци од неодамнешната литература за инвентаризација на лилјаците.

2.2.1. Екосистеми и живеалишта

Колку типови живеалишта наведени во Анексите на ЕУ Директивата за живеалишта се најдени на подрачјето и во околината. Списокот на идентификувани живеалишта (со кодови на живеалишта) и кратки информации за нив (областите во кои се пронајдени живеалишта, кои видови се типични за нив и тн.). Би било многу корисно да се даде шема на живеалишта.

Example. Вкупно 12 **видови на живеалишта** наведени во Анекс I од Директивата за живеалишта на ЕУ се утврдени на подрачјето на СП Преспанското Езеро и околината (околу Коњско и Стење на западните брегови и околу Асамати, Претор, Крани, Штрбово и Наколец до границата со Грција на источните езерски брегови до патот Грција - Ресен).

Да се прикаже листата на пронајдени живеалишта.

Пример Шема на живеалишта на СП Преспанското Езеро и Паркот на природата Езерани

2.2.2. Флора

Информации за видовите на флора заштитени со Директивата за живеалишта (анексите треба да се споменат): вкупен број на видови пронајдени на подрачјето и листа на истите.

Пример Два растителни вида од Преспанското Езеро се вклучени во листите на растенија од Анекс II или IV од Директива за живеалишта. Во меѓувреме се направени нови опсервации на *Aldrovanda vesiculosa*, видот *Linderniaproculumbense* забележан пред повеќе од 100 години и сегашната состојба не е позната. Исто така, постојат неколку други васкуларни видови растенија во преспанската област, кои исто така се национално ретки и заштитени со Законот за заштита на природата. Овие вклучуваат: *Nymphaea alba*, *Beckmanniaeruciformis*, *Glyceria maxima*, *Rumexhydrolapatum* и *Salvinia natans*.

Листа на видови со кратки информации за нив:

1. **Водното растение *Aldrovanda vesiculosa***, Директива за живеалишта, Анекс II и IV, код на видот 1516. Растението *Aldrovanda vesiculosa* е карнивorno водно растение без корен коешто слободно лебди во слатките плитки води. *Aldrovanda vesiculosa* е класифицирано како растение од загрозен вид (EN) од страна на IUCN во светски рамки (Cross 2012). За време на минатиот век исчезнало во 32 земји широм светот. Во СП Преспанското Езеро последно е забележано во околината на Сирхан и Наколец. *Еутрофикацијата* и прегустата трска може да бидат проблем за овој вид поради хемискиот состав на водата и засенувањето. *Еутрофикацијата* ја зголемува и конкуренцијата на пр. со алгите и пловечките васкуларни растенија. Понатаму, ископувањето, намалувањето на водната маса и прераснувањето претставуваат закана за овој вид.

2. ***Lindernia procumbens***. *Prostrate false pimpernel Linderniaproculumbens (Krock.) Philcox* е вид од Анекс IV од директивата за живеалишта (code 1725); според степенот на загрозеност класифициран како вид со најмал ризик (LC) на глобално и ЕУ ниво, којшто бил застапен на брегот на Преспанското Езеро пред повеќе од 100 години. Сепак, и покрај повеќекратните посети на ботаничари на подрачјето, овој вид не беше забележан, што наведува на тоа дека видот е исчезнат. Овој вид се населува на отворени влажни почви богати со хранливи материи. Понатаму, може да расне и на алувијалните почви на крајбрежјата на езерата, реките и барите. Може да се сретне и на сезонски вештачки направени влажни живеалишта, како што се рибници и земјоделски површини. Видот е нискорастечко, едногодишно растение со краток век на кое му се потребни нарушени средини како што се крајбрежја на кои се врши напасување. Ваквиот тип на живеалишта е намален во подрачјето на Преспа, па поради тоа поретко и во помал број се среќаваат и другите видови на кои им е потребна алувијална почва.

Инвазивни растителни видови во Преспанското Езеро

Да се додадат информации за инвазивни копнени и/или водни растителни видови, бидејќи тие се важни за управувањето на подрачјето (листа, објаснување).

Пример: Листа на инвазивни видови:

Псевдоакација (Бел багрем) - *Robinia pseudacacia*– *False-acacia* е најчест и најинвазивен вид во Македонија. Истото се однесува и за копнениот дел од Преспанското Езеро, кадешто ги прераснува отворените живеалишта и им штети и ги заменува автентичните видови. Видот е многу абундантен и постојано се проширува, особено на западниот брег на Преспа. На пример, брегот помеѓу Езерани и Отешево е преполн со овој вид. Сите стебла во границите на СП Преспанското Езеро треба да бидат отстранети.

Пустинско лажно индиго - *Amorpha fruticosa*– *Desert false indigo*. *Amorpha fruticosa* е грмушка која формира густы заедници. Потекнува од Северна Америка и се користи за орнаментални цели, како медоносно растение и за контрола на ерозија. Како и *Robinia* спаѓа во бобови растенија и преку врзувањето на азот може да колонизира почви сиромашни со хранливи материи и да го зголеми количеството на азот и на

еутрофикација на местата на кои расте. *Amorpha fruticosa* е локално познат вид во Ресен, а населен е како инвазивен вид и во ПП Езерани. Ова може да претставува проблем за во иднина и за СП Преспанското Езеро. Сите стебла во заштитените подрачја треба да бидат отстранети.

Рајско дрво - *Ailanthus altissima* – Tree-of-heaven. *Ailanthus altissima* е дрво од источноазиско потекло кое се користи за орнаментални намени. Во СП Преспанското Езеро видот се шири на работ на заштитеното подрачје во Сирхан, каде што има заедници кои се прошируваат на две локации во меѓусебна непосредна близина.

Американскиот јавор - *Acer negundo* – Ash leaf Maple- *Acer negundo* потекнува од Америка и во Европа е донесен за орнаментални намени. Во СП Преспанското Езеро се среќаваат неколку изолирани стебла (најчесто млади) и тоа посебно на западното крајбрежје.

Пример. Листа на инвазивни водни видови на растенија:

Elodea canadensis - е подводно растение од Канада. Воведувањето на *Elodea Canadensis* во европските водотеци предизвикува сериозни проблеми повеќе од еден век. Оваа повеќегодишно растение за прв пат се среќава на Преспанското Езеро во 2018 година (Fotiadis et al., 2018). Експанзијата на популацијата на *Elodea canadensis* може да ја зголеми еутрофикацијата и да го промени составот на постоечката вегетација во Преспанското Езеро.

Воден папрат - *Azolla filiculoides* – Water fern. Водениот папрат Strid, et al. (2017) го има забележано водниот папрат на повеќе локации во јужниот грчки дел на Преспанското Езеро. Видот е забележан и во мочуриштето кај Наколец, на брегот на Преспанското Езеро. Ставен е на опсервациската листа на инвазивни растенија на ЕРРО. Овој воден папрат формира лебдечки подлоги во плитките води. Се натпреварува со *Salvinia natans* кој има слична екологија и природно расте во Преспанското Езеро. Исто така, се натпреварува и со видот *Aldrovanda vesiculosa*, вид од Директивите за живеалишта, којшто расте во слични живеалишта делумно лебдечки, а делумно подводно. Поголемите подлоги на *Azolla* ги засенчуваат сите подводни растенија.

Други инвазивни растенија. Во СП Преспанското Езеро има неколку инвазивни билки. Веројатно најчест од нив е видот *Beggarticks* - *Bidens frondosa* којшто расне покрај трската и реките и се распространува нашироко околу подрачјето. Се натпреварува со локалните видови, вклучувајќи ја и заштитената трева *Beckmannia eruciformis*. Има расфрлени примероци на *Erigeron annuus* коишто се среќаваат во близина на Наколец. *Cuscuta campestris* се среќава во Наколец и Асамати. *Rough cocklebur* *Xanthium strumarium* and *Italian Cocklebur* *Xanthium italicum* се чести на крајбрежјето, главно на отворени и места на кои се среќаваат редерални видови. Исто така, се среќаваат и други рудерални едногодишни плевели (*Erigeron* spp., *Amaranthus* spp., *Xanthium spinosum*, *Phytolaccadioica*, *Dasyphaniaambrosioides*, *Disphaniamultifida* и тн.) со инвазивен карактер, но тие видови најверојатно не се сериозна закана за природните живеалишта.

2.2.3. Фауна

Информации за видовите фауна заштитени со Директивата за живеалишта (да се наведат Анексите): вкупен број на видови најдени на подрачјето, со листа.

Пример. Вкупно 14 видови на фауна (различна од птици) од ДЖ Анекс II и IV се идентификувани за време на инвентаризацијата на Твининг проектот во 2018 година. Листа:

1. **Европската лисна жаба - *Hyla arborea* - The European Tree Frog** - Директива за живеалишта, Анекс IV, код на видот 1203. Видот најчесто живее на работ на мочуриштата. Возрасните единки може да се најдат во повисоката вегетација и подалеку од водата.

2. **Ридската желка - *Testudo hermanni* - Herman's Tortoise-** Директива за живеалишта, Анекс II и IV, код на видот 1217. Живее во различни природни живеалишта, како што се ливадите, шумите и грмушести предели. На подрачјето живее одржлива популација од овој вид. Популацијата е особено густа на крајбрежјето на северо-западниот дел од Преспанското Езеро, во Сирхан, Отешево, како и на островот Голем Град.

И тн. ...

Да се додадат информации за други рбетници и безрбетници (лилјаци, риби, инсекти и тн.), како и да се споменат информации за инвазивните видови.

Пример. Освен горенаведените видови забележани беа и Зелената крастава жаба - *Bufo viridis* (Директива за живеалишта, Анекс IV, код на видот: 1201) и Источната чешњарка *Pelobates syriacus* (Директива за живеалишта, Анекс IV, код за видот: 1200) во околината на Ново Перово и Асамати, како и во близина на Преспанското Езеро (ЕСЕ 2013). Езерани е означено како една од петте најважни локации за видовите во Република Северна Македонија (ЕСЕ 2013). Овие два вида жаби не беа забележани во 2018 година од страна на Твининг проектот, што укажува на тоа дека веројатно се доста ретки, но сепак сеуште постојат во оваа област. Бидејќи се ноќни, овие видови не е лесно (или можно) да се забележат преку ден. Според информациите од Драган Арсовски (УНДП), најнови податоци за Зелената крастава жаба има од Отешево (2010) и Стење (2014). Двата вида се присутни и во грчкиот дел на Преспанското Езеро (Bousbouras & Ioannidis 1997).

И тн. ...

2.2.4. Птици

Видови птици кои се постојани жителки, кои презимуваат, мигрираат: вкупен број на видови најдени на подрачјето, листи на видови птици од значење за ЕЗ, кратки информации за нив.

Пример. Преспанското Езеро е простор од меѓународно значаење за презимување и мигрирање на водните птици. Вкупниот број на птици кои презимуваат на Преспанското Езеро (МК) во 2010 година бил речиси околу 15.000 индивидуи. Популациите на постојаните птици, гнездилките, исто така се значителни вклучувајќи ги на пр. колониите на големиот нуркач (*Podiceps cristatus*) и лиската (*Fulica atra*). Најброен вид на птици гнездилки е големиот корморан со речиси 3.000 парови на островот Голем Град.

Најголемиот дел од информациите за птиците се базирани на инвентаризацијата направена со кружно пребројување околу Преспанското Езеро на 18.04.2018. Беа забележани вкупно 22 вида на птици, од кои 11 се наоѓаат на Анекс I од Директивата за птици, додека 2 на Анекс II од Директивата за птици:

1. *Pygmy Cormorant – Мал корморан – Microcarbo pygmaeus*. Видот преферира појаси со трска и врба како место за гнездење. Надвор од сезоната на размножување се населува на различни водни тела. Делумно преселничка. Не се размножува во СП Преспанското Езеро.

2. *Dalmatian Pelican – Кадроглав пеликан - Pelecanus crispus*. Видот преферира мали острови во слатководни езера, или густа акватична вегетација како место за размножување, главно во копнени слатководни мочуришта. Големите езера се важно место за одмор при преселбата. Дисперзивни. Може да се забележат стотици единки годишно на Преспанското Езеро, кои доаѓаат од езерото Мала Преста од Грција, каде што се размножуваат. .

3. И тн. ...

3. Проценка на вредности

3.1. Вредности на подрачјето

3.1.1. Природни вредности и важноста во контекстот на ЕУ

Природните вредности може да се овценуваат во контекст на вредности од важност за Европската заедница. Може да се дадат информации за бројот на живеалишта и бројот на заштитените видови од Анексите на Директивата за живеалишта и бројот на видови птици заштитени со Директивата за птици. Информациите за ендемичните видови од интерес на Европската заедница треба да се споменат.

Се препорачува да се користи кратко резиме и екосистемски пристап. Препорачливо е најпрвин да се идентификуваат клучните екосистеми, а потоа да се дефинираат заедничките цели и мерки. Сите живеалишта што се наоѓаат на подрачјето би се групирале според идентификуваните екосистеми, а истото може да се направи и за видовите.

Пример: Природните вредности беа евалуирани во контекст на вредности од важност за Европската заедница. Според најновите податоци од литературата, како и за време на теренските активности на Твининг проектот (2018-2019) (видете Анекс 5) се регистрирани 12 **живеалишта** од Директивата за живеалишта, Анекс I, 41 **вид** заштитен со Анекс II и IV од ДЖ и 13 **вида на птици** заштитени со Директивата за птици, како и огромен број на ендемични видови на водниот екосистем, кои се од важност за Европската Заедница. Тоа е голем број на вредности на едно подрачје. Во овој дел е направено резиме, користејќи екосистемски пристап. Клучните вредности – живеалишта и видови – беа групирани според три клучни екосистемски типа пронајдени во и околу СП Преспанското Езеро. Тоа се: водните екосистеми, полуприродните суви копнени екосистеми и водотеците и мочуришните екосистеми.

Пример.

ВОДНИ ЕКОСИСТЕМИ:

- **ЖИВЕАЛИШТА:** *3150 Природни еутрофни езера со Magnopotamion или Hydrocharition тип вегетација.* (Директива за живеалишта, Анекс I):
- **ВИДОВИ:** **Растителни видови:** *Водно растение - Aldrovanda vesiculosa L.* (Директива за живеалишта, Анекс II и IV, код на видот 1516), **Животински видови:** *Вудра - Lutra lutra* (Директива за живеалишта, Анекс II и IV, код на видот 4111), *Преспанската штиналка - Cobitis meridionalis* (Директива за живеалишта, Анекс II код 5310), *Преспанското грунче - Pelasgus prespensis* (Директива за живеалишта, Анекс II код 6264), *Преспански грунец - Rutilus prespensis* (Директива за живеалишта, Анекс II код 5343) и *Брајчинска пастрмка - Salmo peristericus* (Директива за живеалишта, Анекс II код 5355). *Natrix tessellate - Рубарка* (Директива за живеалишта, Анекс II и IV, код на видот 1292), *The Macedonian crested newt - Triturus macedonicus – Македонски мрморец* (syn. Triturus cristatus, Triturus carnifex, Triturus cristatus carnifex). (Директива за живеалишта, Анекс II и IV, код на видот: 5364). Видови од директивата за птици: *Microcarbo pygmaeus – мал корморан*, *Pelecanus crispus – кадроглав пеликан*, *Egretta garzetta – мала бела чанја*, *Ardea alba* – голема бела чанја**, *Ardeola ralloides – гривеста чанја*, *Alcedo atthis - рубарче.*

Оценката на статусот на екосистемот (компонентата на екосистемот) е корисна за да се добие слика за сегашната состојба.

Пример. Оценка: Квалитетот на водата се намалува поради еутрофикацијата и користењето на пестициди, недостатокот на канализациски системи, како и наводнувањето. Сепак, популациите на птици, особено на оние кои презимуваат на подрачјето, сеуште се репрезентативни и стабилни. Конзервацискиот статус во моментот е умерено неповолен и влошен.

Групирањето на клучните природни вредности (особено живеалишта) по клучни екосистеми помага при предлагањето на заедничките цели и мерки за управување. Ова е особено корисно да се направи пред да се направи мапирање на живеалиштата.

3.2. Закани и притисоци

Заканите кон заштитените живеалишта и видовите може да се идентификуваат во рамките на и надвор од подрачјето на Натура 2000. Притоа може да се користи Стандарден образец за податоци (СОП) за Натура 2000. Истиот може да се најде на референтниот портал на Натура 2000 (<http://cdr.eionet.europa.eu/help/natura2000>).

Пример: Заканите кон заштитените живеалишта и видовите се идентификувани во рамките на и надвор од СП Преспанското Езеро. Проценката е направена врз основа на резултатите од Алатката за следење на ефикасноста на управувањето (МЕТТ), добиени за време на работилницата организирана за вработените од СП Преспанското езеро и засегнатите страни. Заклучоците од работилницата се преточени во класификација која се користи во СФП за подрачјата на Натура 2000. Овие информации може да се најдат на Референтниот портал на Натура 2000 (<http://cdr.eionet.europa.eu/help/natura2000>). Заканите и притисоците се претставени за секоја поголема група на вредности на подрачјето.

3.2.1. Закани и притисоци за ... (првиот од идентификуваните) екосистеми и зависни видови на фауна

Заканите и притисоците може да се претстават за еден од идентификуваните клучни екосистеми и вредности на природата (конкретните живеалишта и видови може да бидат наведени на почетокот).

Може да се прикаже и листа на идентификувани закани и притисоци (кодови што треба да се споменат се: A07, A08, F02.01.02, и тн.) со статус (ниско, средно, високо ниво на закани и притисоци).

Главните закани и нивните последици може да бидат објаснети.

Пример.

3.2.1. Закани и притисоци кон водните екосистеми и видовите кои зависат од нив

Утврдени закани врз слатководните живеалишта со стоечка вода – вид на живеалиште 3150 *Природни еутрофни езера со Magnopotamion или Hydrocharition тип вегетација* — брегот и заштитените **растителни видови**: *Aldrovandavesiculosa* L., *Linderniaprocombens* L., **животинските видови** Видра – *Lutra lutra*, Преспанската штипалка - *Cobitis meridionalis*, Преспанското грунче - *Pelargus prespensis*, Преспански грунец - *Rutilus prespensis* и Брајчинска пастрмка - *Salmo peristericus*, *Natrix tessellate* – Рибарка, *The Macedonian crested newt* - *Triturus macedonicus* и **видовите птици**: *Pygmy Cormorant* – Мал корморан – *Microcarbo pygmaeus*, *Dalmatian Pelican* – Кадроглав пеликан – *Pelecanus crispus*, *Little Egret* – Мала чапја - *Egretta garzetta*, *Great Egret* – Голема бела чапја - *Ardea alba**, *Squacco Heron* – Гривеста чапја - *Ardeola ralloides*, *Black-winged Stilt* – Долгонога сабјарка - *Himantopus himantopus*, *Common Kingfisher* – Рибарче - *Alcedo atthis*, како и популациите кои презимуваат на Преспанското Езеро се:

A07 Употреба на биоциди, хормони и хемикалии во земјоделството – високо ниво на закана,

A08 Употреба на ѓубрива во земјоделството – високо ниво на закана,

F02.01.02 Риболов и присвојување на водни ресурси - мрежрење- ниско ниво на закана,
 F03.01 Лов – ниско ниво на закана,
 G01 Надворешни спортски и рекреативни активности, - ниско ниво на закана,
 H01 Загадување на површинските води (лимничко, копнено, морско) – високо ниво закана,
 H02 Загадување на подземните води (точни извори и дифузни извори) – ниско ниво закана,
 I01 Инвазивни туѓи видови – високо ниво на закана,
 J01.02 Пожар и сузбивање на пожар – средно ниво на закана,
 J02 Хидролошки услови предизвикани од човекот – високо ниво на закана.

Еутрофикацијата со нутритивни во сливното подрачје во Ресен од околните места е голема закана за Преспанското Езеро. Еутрофикацијата води кон намалена транспарентност на водата и зголемена конкуренција помеѓу подводните васкуларни растенија и фитопланктонските алги. Езерото се полни со непреработени или недоволно преработени отпадни води од блиските населби или градот Ресен и значителни количини на пестициди и ѓубрива кои ги носат реките Голема Река и Источка Река кои се резултат на земјоделските практики. Исто така, значаен е и дифузниот внес на пестициди и ѓубрива од подземните води на порозните алувијални почви (нема дополнителни податоци за нивниот квантитет). Процесот на еутрофикација на езерото и понатаму продолжува, како и влијанието на човекот врз нарушувањето на конзервациската вредност на подрачјето. Инвазивните видови исто така претставуваат сериозна закана за езерото. Постојат неколку инвазивни видови риби кои можат да бидат штетни за ендемичните видови и за функционирањето на екосистемот. Исто така, неодамна забележаниот канадски вид на водно растение *Elodea canadensis* може да стане дополнителен фактор на проблемот со еутрофикација на езерото. Во сушни години нелегалните пожари може да доведат до зголемување на количеството на хранливи материи во езерото.

3.2.2. Закани и притисоци за ... (вториот од идентификуваните) екосистеми и видовите што зависат од нив

Заканите и притисоците може да се претстават за еден од идентификуваните клучни екосистеми и вредности на природата (конкретните живеалишта и видови може да бидат наведени на почетокот).

Може да се прикаже и листа на идентификувани закани и притисоци (кодови што треба да се споменат се: A07, A08, F02.01.02, и тн.) со статус (ниско, средно, високо ниво на закани и притисоци).

Главните закани и нивните последици може да бидат објаснети.

3.2.3. Закани и притисоци за ... (третиот од идентификуваните) екосистеми и видовите што зависат од нив

Заканите и притисоците може да се претстават за еден од идентификуваните клучни екосистеми и вредности на природата (конкретните живеалишта и видови може да бидат наведени на почетокот).

Може да се прикаже и листа на идентификувани закани и притисоци (кодови што треба да се споменат се: A07, A08, F02.01.02, и тн.) со статус (ниско, средно, високо ниво на закани и притисоци).

Главните закани и нивните последици може да бидат објаснети.

3.3. Надлежности и ефективност на управувањето

Алатката за следење на ефективноста во управувањето (МЕТТ) е еден од двата најпотребивани, глобално применливи генерички системи за оценување на ефикасноста на управувањето со заштитените подрачја. Методологијата е брза проценка базирана на прашалник со поени. Бројот на поени се однесува на сите шест елементи на управувањето идентификувани во IUCN-WCPA рамката (контекстот, планирањето, инпутите, процесите, резултати и исходите), со најголем акцент на контекстот, планирањето, инпутите и процесите. Ова е едноставна алатка за следење на напредокот кон поефективното управување. Се користи за да им овозможи на раководните лица на заштитените подрачја и донаторите да ги идентификуваат потребите, недостатоците и приоритетните активности за да ја подобрат ефективноста на управувањето со заштитените подрачја.

Со алатката може да се пресмета вкупниот резултат, кој може да се спореди со резултатите од претходните евалуации, доколку такви биле направени.

Пример. Алатката за следење на ефективноста во управувањето (МЕТТ) е еден од двата најпотребивани, глобално применливи генерички системи за оценување на ефикасноста на управувањето со заштитените подрачја. Се користи за известување за напредок за Конвенцијата за биолошка разновидност.

Методологијата е брза проценка базирана на прашалник со поени. Бројот на поени се однесува на сите шест елементи на управувањето идентификувани во IUCN-WCPA рамката (контекстот, планирањето, инпутите, процесите, резултати и исходите), со најголем акцент на контекстот, планирањето, инпутите и процесите. Ова е едноставна алатка за следење на напредокот кон поефективното управување. Се користи за да им овозможи на раководните лица на заштитените подрачја и донаторите да ги идентификуваат потребите, недостатоците и приоритетните активности за да ја подобрат ефективноста на управувањето со заштитените подрачја.

Општина Ресен, со поддршка од Преспа – Охрид Фондот за природа (PONT PrespaOhrid Nature Trust) организираше работилница за администрацијата на СП Преспанското Езеро и засегнатите страни за резултатите од Алатката за следење на ефективноста во управувањето (МЕТТ).

Според евалуацијата со МЕТТ алатката, за СП Преспанското Езеро, вкупниот резултат е 44 од 99 поени, што е максимум. Претходната евалуација пред неколку години даде резултат од 48. При оценувањето контекстот највисоко се котира, со 3/3 поради јасниот правен статус на подрачјето. Другите клучни елементи (планирањето, инпутите, процесите) имаат приближно ниво на оценка од 40% од максималното ниво. Оценката покажа дека "Дел од биолошката разновидност, еколошките и културните вредности се делумно деградирани, но најважните вредности не се значително нарушени".

Сепак, важно е да се забележи дека оваа проценка не е заснована на целосно разбирање на барањата за спроведување на Директивите за живеалишта и птици во СП Преспанското Езеро. Таа главно се базира на барањата за управување со подрачјето како споменик на природата во постоечкото работно опкружување. Не е посветено доволно внимание на потенцирање на потребата за обезбедување на одржливо финансирање од страна на Владата. Дополнително, треба да се зајакнат административните капацитети за спроведување на законите и управувањето со еколошките прашања.

4. Стратегија

Ова е најважниот дел којшто се базира на еколошките информации, на истражувањата за природните вредности и евалуација. Стратегијата може да вклучува изјава во вид на резиме за важноста и вредностите на подрачјето.

Пример. Преспанското Езеро и неговата околина со 12 живеалишта и најмалку 41 видови од Анексите II и IV од Директивата за живеалишта и 13 видови птици заштитени со Директивата за птици, важни на ниво на Европската заедница, треба да бидат заштитени со двете директиви на ЕУ (Директива за живеалишта и Директивата за птици). Оваа област ги исполнува барањата на Директивата за живеалишта како локација од важност на Заедницата (SCIs) поради присуството на 15 видови од Анекс II од Директивата за живеалишта, во копнени и водни живеалишта и неколку ендемични видови од водниот екосистем во

Преспанското Езеро. Ова дава јасна порака дека Преспанското Езеро и неговата околина, во договор со Европската комисија, треба да бидат назначени за посебни подрачја на конзервација (Special Areas of Conservation - SAC) и посебни заштитени подрачја (Specially Protected Area - SPA) според Директивата за птици. Поголемиот дел од вредностите на биолошката разновидност кои се однесуваат на живеалиштата и повеќето видови од Директивата за живеалишта се присутни и во областа на ПП Езерани. Така што, Стратегијата може да се примени и за ПП Езерани.

4.1. Заедничка визија за иднината на *Натура 2000* подрачјето (потенцијалното)

Заедничката визија покажува што очекуваме да постигнеме со управувањето со (потенцијалното) *Натура 2000* подрачје, со што се создава заедничко разбирање помеѓу сите засегнатите чинители на подрачјето.

Се препорачува најпрвин да се даде една герерална (резиме) изјава, а потоа и подетални објаснувања во однос на биолошката разновидност, посетителите, локалните заедници и администрацијата на заштитените подрачја. Доколку е потребно, може да се додадат и други делови за подетално објаснување.

Преспанското Езеро и неговото крајбрежје е подрачје кое има висока конзервациска вредност за Европската заедница. Конзервацискиот статус на сите живеалишта и видови заштитени со Директивите за живеалишта и птици е поволен. Човечките активности се во хармонија со природните процеси, посетителите уживаат можности за еко-туризам и здрава животна средина. *Натура 2000* подрачјата носат дополнителни економски придобивки за локалното население и заедницата.

Биолошка разновидност - Природните вредности од национално и европско значење природно коегзистираат во подрачјето. Природните живеалишта и популациите на заштитени видови се стабилни, а квалитетот на водите е подобрен. Инвазивните видови повеќе не предизвикуваат штета врз природни видови и живеалишта.

*Преспанското Езеро е нешто на кое сите се горди и го почитуваат. Подрачјето нуди можности за традиционално напасување и производство на еколошка храна. Локалните заедници се директно вклучени во управувањето со подрачјето и вредностите на *Натура 2000*. Земјоделците имаат пристап до ЕУ фондовите за активностите поврзани со управувањето. Еко-туризмот заедно со чистата и здрава животна средина создаваат дополнителни економски придобивки за локалното население и заедниците.*

Општина Ресен - Има мотивиран и стручен кадар кој ефикасно управува со подрачјето. Се воспоставуваат научни и образовни активности, со што се овозможува подобро разбирање и вреднување на вредностите на *Натура 2000* на подрачјето. Сите засегнати страни се вклучени во заштитата и управувањето со живеалиштата и видовите.

4.2. Mission of responsible administrative institution and other involved institutions

Да се формулира мисијата на релевантната администрација на заштитеното подрачје. Другите институции може да знаат какви се очекувањата за нивните активности на подрачјето на Натура 2000.

Пример. Општината Ресен- управител на Споменикот на природата Преспанско Езеро / потенцијално "Преспанско Езеро Натура 2000" подрачје од европско значење, има за цел да осигура дека:

- заштитените вредности на природата на подрачјето се користат и уживаат од локалната заедницата на соодветен начин, притоа осигурајќи се дека таквиот пристап ќе се применува и од идните генерации;
- заштитените природни вредности на подрачјето нудат поволности за луѓето од трите држави околу езерото.

Другите институции кои ги користат ресурсите на СП Преспанското Езеро / потенцијално Натура 2000 подрачје ги разбираат вредностите кои се од европска важност и соработуваат со Општина Ресен, поддржувајќи ги активностите неопходни за заштита на вредностите на природата, создавајќи чиста и здрава животна средина и дополнителна економска корист за локалното население, заедниците и посетителите.

4.3. Цели на заштита и управување

Доколку постои заедничка визија за Натура 2000 подрачјето, лесно е да се формулираат 10 годишни цели (може периодот да биде и поинаку дефиниран). Целите треба да бидат поврзани со избраните клучни екосистеми. Тоа помага при определувањето на мерките и поефикасно користење на ресурсите (финансиски, човечки, временски и сл.) за заштита на природните вредности.

Example. Цел: Да се заштити биодиверзитетот – природните вредности од важност за Европската Заедница, истовремено земајќи ги предвид и потребите на локалните заедници.

Целите за заштита на биодиверзитетот на СП Преспанското Езеро – природните вредности од важност за Европската Заедница, се прикажани во табелата подолу.

Цел	Екосистем	Цели
Да се заштитат природните вредности од важност за ЕУ, земајќи ги предвид потребите на локалните заедници	Водни екосистеми, живеалишта и видови	За да се обезбеди соодветна заштита на видовите водни птици, да се елиминираат заканите и притисоците врз квалитетот на водата, екосистемите, живеалиштата и видовите
	Суви копнени екосистеми, живеалишта и видови	Да се обезбеди поволен конзервациски статус и режим на управување со сувите живеалишта, елиминирајќи ги заканите и притисоците за екосистемите, живеалиштата и видовите Да се реставрираат и обноват полуприродните суви живеалишта
	Водотеци и мочуришни екосистеми, живеалишта и видови	Да се осигура поволен конзервациски статус за живеалиштата и видовите во водните текови и мочуришните екосистеми и да се елиминираат заканите и притисоците врз екосистемите,

		живеалиштата и видовите
--	--	-------------------------

4.4. Предуслови потребни за заштита на биолошката разновидност - природни вредности од важност на Европската заедница

Предусловите (условите) се неопходни за ефикасно управување со подрачјето и остварувањето на визијата и целите и задачите на управувањето. Тие се важни елементи особено за надлежната администрација, со цел да се спроведат практичните мерки за управување утврдени во документот. Некои предуслови може да се сметаат за функции на администрацијата на ЗП. Предусловите помагаат да се идентификуваат, доколку е потребно, дополнителните мерки за управување со Натура 2000 подрачјето. Најважните предуслови се поврзани со достапните извори на финансирање, собирањето на податоци неопходни за управување со подрачјето, вклучувањето на различните засегнати страни, можностите за намалување на негативното влијание врз вредностите на природата, спроведувањето на законите и др.

Пример: Овие предуслови се неопходни за управувањето со подрачјето, со цел да се исполни визијата и целите на управување, за да се спроведат мерките кои се идентификувани во Анексот на Планот за управување. Некои од темите наведени подолу може да се гледаат како функции на управата на заштитеното подрачје (ЗП) – Секторот за животна средина на Општина Ресен, додека пак други го опишуваат работниот пристап и практиките на управата и вработените. Предусловите помагаат да се идентификуваат дополнителни мерки за управување, доколку истите би биле потребни за подрачјата на Натура 2000. Најважните предуслови се:

- Обезбедени се постојани буџетски средства за финансирање од државата, Општина Ресен, УНДП и други извори на финансирање. Дополнителни средства се обезбедуваат од национални и меѓународни проекти, донатори и програми, исто така;
- Се собираат сите неопходни податоци за управување на подрачјето. Постојат ГИС бази на податоци.
- МЖСПП, МЗШВ и другите релевантни министерства ги поддржуваат активностите на Општина Ресен за управувањето со СП Преспанското езеро.
- И тн. ...

4.5. Предлози за граници и зони на Натура 2000 подрачјето (или потенцијалното подрачје на Натура 2000)

Предлозите за границите и зоните на Натура 2000 подрачјето може да бидат поврзани со локацијата на живеалиштата и видовите од важност за Европската заедница. Ако вредните живеалишта или видови се надвор од постојното заштитено подрачје, може да се предложи да се зголеми површината на заштитеното подрачје, односно подрачјето на Натура 2000 да биде поголемо од постојното национално заштитено подрачје. Истото се однесува и на зоните на заштитеното подрачје. Сепак треба да се спомене дека зонирањето не е задолжително за Натура 2000 подрачјата.

Example. СП Преспанското Езеро (заедно со неговото опкружување) со 12 живеалишта од Директивата за живеалишта, Анекс I и 32 видови заштитени со Анекс II and IV од Директивата за живеалишта и 9 видови птици

заштитени со Директивата за птици, како и голема количина на ендемични видови на водните екосистеми, го прават Преспанското Езеро единствено езеро во Европа со високи вредности за заштита, затоа потребно е да се донесат вистински одлуки за негова заштита, но и да се утврдат соодветни граници на подрачјето на Натура 2000. Границите може да се предложат на различни начини, но во рамките на Твининг проектот беше одлучено да се предложат две подрачја на Натура 2000 во областа:

1. "Преспанско Езеро", Натура 2000 подрачје, кое го вклучува и споменикот на природата Преспанското Езеро и паркот на природата Езерани (границите на потенцијалното подрачје на Натура 2000 се прикажани во слика 6);
2. "Остров Голем Град" подрачје на Натура 2000 (граници на островот Голем Град).

Вредностите на западните брегови на Преспанското Езеро во Националниот парк Галичица може да бидат заштитени во рамките на "Галичица" Натура 2000 подрачје. Предлогот даден од страна на претходните проекти за границите на подрачјето на Галичица како Натура 2000 подрачје, не соодветствуваат со високите вредности на подрачјето долж Преспанското Езеро. Поради тоа, истите веројатно ќе се коригираат при подготовката на СОП за областа.

Пример: Предложени прелиминарни граници на потенцијалното Натура 2000 подрачје „Преспанско Езеро“.

Пример: Потенцијалното Натура 2000 подрачје "Преспанско Езеро" може во себе да го вклучува не само Преспанското Езеро, туку и неговиот источен брег - областите околу Крани, Штрбово и Наколец до границата со Грција и до зоната на автопатот - Грција - Ресен како што е прикажано на сликата 6. Локацијата на која се врши реконструкција на автопатот може да биде исклучена од Натура 2000.

Источниот брег на Преспанското Езеро, особено околу Крани, Штрбово и Наколец, е особено вреден за заштита на приоритетните живеалишта. На овие локалитети постојат приоритетни типови на живеалишта од Анекс I како што се 6260 * Панонски песочни стеги и 6220 * Псевдо-стеги со треви и едногодишни растенија од Thero-Brachypodietea. Малкуте преостанати псевдо-стеги се концентрирани во оваа подрачје, но, од друга страна пак овие живеалишта се поврзуваат со многу репрезентативни псевдо-стеги на западните падини на планината Баба, меѓу Преспанското Езеро и Националниот парк Пелистер. Освен за овие видови живеалишта, околината на СП Преспанското Езеро е многу важна и за голем број на влечуги и водоземци на Директивата за живеалишта, па поради тоа се препорачува да биде вклучено во потенцијалното Натура 2000 подрачје „Преспанското Езеро“.

Пример: Зонирањето на СП Преспанското Езеро, особено границата на различните зони, не игра важна улога во спроведувањето на барањата на Директивите за живеалишта и птици. Наспроти тоа, важно е да се дефинираат конкретни принципи на управување за секој тип на живеалиште, со кои ќе се осигура дека живеалиштата и видовите од европско значење се одржуваат во поволен конзервациски статус. Овој пристап треба да се

интегрира во регулирањето и описот на различните зони. Доколку постои закана кон конзервациониот статус на живеалиштата или видовите, треба да се спроведат итни активни мерки не само во активната зона за управување, туку и во зоната на одржлив развој, па дури и во зоната за строга заштита. Негативните влијанија треба да се забранат и во зоната на одржлив развој, онаму каде што може да постојат мали фрагментирани живеалишта, како на пример живеалиштата на водотеците и мочуриштата.

Зоните за строга заштита во СП Преспанското Езеро зафаќаат само мал дел од подрачјето, па затоа немаат важна улога за заштита на вредностите од значење на Европската заедница. Во основа, зоните за строга заштита не се неопходни за заштита на природните вредности од значење за ЕУ, со исклучок на водното подрачје околу островот Голем Град. Во овој случај строгата заштита би била од корист за регулирање на риболовот и посетите. Риболовот би можело да се забрани во радиус од 200 метри околу островот. Посетата на островот треба да биде строго регулирана, и да забрани посета на островот и користење на водите околу островот (200м наоколу) за време на периодот на размножување на птиците.

5. Управување со подрачјето (План за управување)

5.1. Принципи и препораки за управување

Принципите на управување се генерални упатства за управување со живеалиштата и видовите и нивните вредности со цел да се постигне поволен статус на зачуваност на истите. Тоа е основниот начин да се постигнат целите поставени за конкретните вредности. На некои живеалишта и видови не им е потребна никаква интервенција во управувањето, додека на други им е потребно активно и континуирано управување, а во некои случаи и реставрација на оштетените подрачја. Принципите на управување се разликуваат за различните вредности (живеалишта, видови).

Пример. Принципите на управување се општа насока за управување со подрачјето и неговите природни вредности, која помага да се постигне поволен статус за живеалиштата и видовите. Тоа е најлесниот пат за постигнување на целите. Некои живеалишта и видови немаат потреба од никаква интервенција, додека на други им е потребно активно управување. Принципите на управување се различни за различни вредности (живеалишта, видови). На принципите, односно начелата на управување се засноваат активностите, мерките за заштита, одржувањето и реставрацијата. Разбирањето на начелата на управување помага при предлагање на дополнителни итни мерки (кои не се споменати во Анексот) за заштита на вредностите (живеалиштата, видовите).

Принципите на управување треба да бидат групирани според избрани екосистеми. Доколку се избераат три клучни екосистеми, треба да се предложат три групи на принципи на управување.

Пример.

5.1.1. Принципи на управување со водните екосистеми, живеалиштата и видовите:

- Управувањето треба да се базира на внимателно планирање од страна на општината Ресен, заедно со експертите за животна средина и претставниците на сите засегнати страни околу езерото, користејќи ги упатствата дефинирани во Планот за управување со сливот на Преспанското Езеро. Мониторингот на квалитетот на водата треба да се базира на барањата на Рамковната директива за води.

- Сите активности со кои се намалува еутрофикацијата и акумулацијата на хранливи материи во сливно подрачје, употребата на ѓубрива и пестициди во земјоделството, како и сите решенија за надминување на проблемите на употреба на земјиштето и мерките за заштита, особено за намалување на водата за наводнување, се корисни за езерскиот екосистем, живеалиштата и видовите.

- Неопходно е управувањето со трската да биде направено на начин што ќе ја намали акумулацијата на органските материи и нутриентите во езерото. Отстранувањето и проретчувањето на густата трска со косење или пасење, со цел нејзино расчистување и отварање на просторот во плитките води покрај крајбрежјето ќе биде од корист за *Aldrovandra vesiculosa*. Отстранувањето на трската може да се направи само на одредени делови околу езерото, врз основа на детално и внимателно планирање. Копањето на вештачки плитски базени во крајбрежната трска може да биде ефикасна мерка за управување, од која придобивка ќе имаат неколку растителни и животински видови кои ги населуваат повремено преплавените живеалишта кои имаат висока конзервациска вредност. Нелегалното спалување треба да биде строго контролирано и забрането.

Исто и за другите екосистеми...

5.2. Цели на управување и соодветни мерки

Конкретните мерки се неопходни за постигнување на општите и посебните цели. Администрацијата на ЗП и другите инволвирани институции треба да знаат какви конкретни активности се прават на подрачјето Натура 2000. Не треба да се формулираат премногу мерки. Напротив, треба да се предложат само најважните мерки што треба да се спроведат.

Пример. Цели за заштита на биодиверзитетот и природните вредности на СП Преспанското Езеро, потенцијално Натура 2000 подрачје, природните вредности, живеалиштата и видовите од европско значење и соодветни мерки.

Пример. Цели за заштита на биодиверзитетот и природните вредности на СП Преспанското Езеро, потенцијално Натура 2000 подрачје, природните вредности, живеалиштата и видовите од европско значење и соодветни мерки

Екосистем	Цели	Мерки
Водни екосистеми, живеалишта и видови	За да се обезбеди соодветна заштита на видовите водни птици, да се елиминираат заканите и притисоците за квалитетот на водата, екосистемот, живеалиштето и видовите	1. Создавање на добри услови за живеалиштата на водните птици (пеликанот и корморанот) и птиците кои презимуваат.
Суви копнени екосистеми, живеалишта и видови	Да се обезбеди поволен конзервациски статус и режим на управување со сувите копнени живеалишта, елиминирајќи ги заканите и притисоците за екосистемот,	2. Отстранување на вишокот на дрвна вегетација, инвазивни видови во природни, полуприродни тревници. 3. Зголемено соодветно напасување во природните, полуприродните тревни

	живеалиштата и видовите.	површини.
	За да се реставрираат полуприродните суви живеалишта.	4. Елиминирање на последиците од нелегалните активности
Водотечни и мочуришни екосистеми, живеалишта и видови	Да се осигура поволен конзервациски статус за живеалиштата и видовите во водните текови и мочуришните екосистеми и да се елиминираат заканите и притисоците за екосистемите, живеалиштата и видовите	5-6. Спроведување на конкретни мерки за живеалиштата на заштитените видови (појасите со трска на брегот на Преспанското Езеро, малите водни тела, старите дрвја)

5.3. Утврдување на предложени мерки (подмерки) и индикатори (според табелета погоре)

5.3.1. – 5.3.6. ... Објаснување за предложените посебни конкретни мерки

Доколку предложените мерки не се јасни и бараат дополнително објаснување тоа може да се направи со предлагање на подмерки и активности. На пример, доколу нешто не е можно да се направи на подрачјето без да се изменат законските акти, тогаш истото треба претходно да се направи; доколку не е можно да се спроведе некоја конкретна активност без да постои план, планот треба претходно да се подготви и тн. Понекогаш е неопходно да се опише процесот на спроведување на специфичните мерки (на пример управување со трска).

Индикаторите за спроведување ни помагаат да ги евалуираме резултатите, и да видиме дали тие биле постигнати.

Example. 5.3.1. Создавање на поволни услови на живеалиштата за водни птици (пеликанот и корморанот) и за преселниците и птиците кои презимуваат
Образложение на предложената мерка:

- Дополнување на постојните правни акти/договори за регулирање на риболовот на Преспанското Езеро, со цел да се намали нарушувањето на водните птици и нивното убивање со мрежи за риболов; воведување на зони во кои е забранет риболов согласно барањата на популациите на заштитените гнездечки птици и податоците за дистрибуција на популациите на миграциските / зимските видови птици.
- Дополнување на регулативата за користење на чамци во Езерото за туризам. Ограничувањето за користење на чамец околу островот Голем Град мора да биде поставено во зона не помалку од 200 метри во ширина, со цел да се намали вознемирувањето на далматинскиот пеликан, малиот корморан и другите птици. Зоната од 200 метри околу островот Голем Град забранета за пловидба со чамец треба да се обележи со пловци.
- Подготовка и спроведување на Програмата за мониторинг за евидентирање на бројот и дистрибуцијата на популациите на гнездилки / зимски птици.

Индикатори за имплементација: Регултивата за риболов ги зема предвид потребите на птиците за размножување / презимување. Правилата за користење на чамци на Преспанското Езеро за туристички цели се надополнети, а областа околу островот Голем Град е обележана. Популациите на далматинскиот (кадроглав) пеликан и малиот корморан околу Голем Град се зголемуваат. Се зголемува бројот на птици кои тука презимуваат.

Исто и за другите мерки.

Дел од секој стратешки документ е и табелата кво која се прикажани приоритетните мерки, надлежните институции и календарот за спроведување на предложените мерки за управување.

Пример. Мерки и активности (приоритетни активности) за управување, надлежни институции и календар за спроведување на предложените мерки за управување (5.3.1. – 5.3.6.). Годишните може да пресметаат по одобрувањена документот.

Мерки на управување	Институција што ја спроведува мерката	Година									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5.3.1. Создавање на поволни услови на живеалиштата за водни птици (пеликанот и корморанот) и за преселниците и птиците кои презимуваат											
* Дополнување на постојните правни акти/договори за регулирање на риболовот на Преспанското Езеро	МЖСПП, МЗШВ										
* Дополнување на регулативата за користење на чамци во Езерото за туризам	МЖСПП										
* Подготовка и спроведување на Програмата за мониторинг за евидентирање на бројот и дистрибуцијата на популациите на гнездилки / зимски птици.	МЖСПП										
5.3.2. Отстранување на вишокот на дрвна вегетација и инвазивни видови од природните, полуприродни тревници											
* Сечење и отстранување на грмушки и дрвја од полуприродните тревни видови на живеалишта	Општина Ресен, фармерите и други.										
* Сечење и отстранување на сите инвазивни видови дрвја од сите тревни површини и нивната околина	Општина Ресен, фармерите и други.										
Подготовка на посебна студија за проценка на искористеноста на горивата од биомасата	Општина Ресен										
5.3.3. Зголемување на соодветно пасење во природните, полуприродните тревни површини											
* Постојаното пасење во природните и полуприродните тревни живеалишта	Општина Ресен, фармерите и други.										
Подготовка и одобрување на програма за пасење на сите типови на полуприродни тревни живеалишта	Општина Ресен, Агенција за пасишта										
Организирање на активности за пасење – промотивни активности	Општина Ресен										
5.3.4. Отстранување на последиците од нелегалните дејствија											
Подготовка на програма за реставрација на оштетените области и спроведување на предложените активности	Општина Ресен										
Поставување на знаци и информативни табли за одговорноста во однос на фрлањето отпад на подрачјето и слично	Општина Ресен										
5.3.5. Спроведување на специфични мерки за живеалиштата на заштитените видови (појасите со трска на брегот на Преспанското Езеро)											
Подготовка и спроведување на Акциски план за управување со трската што расте во плитката литорална зона на Преспанското Езеро	Општина Ресен										

* Управување со трска на суви или влажни почви на брегот на Преспанското Езеро	Општина Ресен																			
5.3.6. Спроведување на посебни мерки за живеалиштата на заштитените видови (мали водни тела, стари дрвја)																				
Инвентаризација, мапирање на сите мали водни тела, мочуришта, стари (≥ 50 години) / големи дрвја и нивно обележување. Старите дрвја треба да се сочуваат и да се остават недопрени дури и по нивното изумирање. Треба да се спречи прераснување и седиментација на малите водни тела, мочуриштата со пасење или сечење на дрвната вегетација. Локалната заедница треба да биде информирана за ваквите активности.	Општина Ресен																			

*Приоритетни мерки

5.3.7. Други значајни мерки кои треба да се спроведат

Во Планот за управување може да се предложат и други значајни мерки.

Дел од секој стратешки документ е и табелата кво која се прикажани приоритетните мерки, надлежните институции и календарот за спроведување на предложените мерки за управување.

Пример. Календар за спроведување на други значајни мерки (годините може да се пресметаат по одобрувањето на документот):

Мерки за управување	Институција што ја спроведува мерката	Година																		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10									
Утврдување на граници																				
* Утврдување на точни граници на територијата на СП Преспанското Езеро во ГИС и нивно маркирање (МЖСПП)	МЖСПП																			
Утврдување на границите за изградба на населби околу СП Преспанското Езеро, во рамките на детален просторен план (кој ќе биде во согласност со заштитата на живеалиштата и видовите) (МЖСПП) Establishing boundaries for development of the settlements around Prespa Lake NM in scope of detailed spatial plans (to be in line with protection with habitats and species) (MoEPP)	МЖСПП																			
Истражување, мониторинг и бази на податоци																				
Подготовка на годишна студија за зимските птици	Општина Ресен,																			

и гнездилките	невладини организации																		
* Мапирање на живеалишта (МЖСПП)	МЖСПП																		
Креирање на база на податоци за живеалиштата и видовите на Натура 2000, вклучувајќи ги и миграциските птици (МЖСПП)	МЖСПП																		
Мониторинг на живеалиштата и видовите од европско значење (Општина Ресен)	Општина Ресен																		
* Креирање на база на податоци за границите на сопственост и права на подрачјето, со подлоги за живеалишта и видови	МЖСПП																		
Подигање на свест и едукација																			
* Спроведување на активности за подигање на свеста за влијанието од практиките во земјоделството, користењето на земјиштето, и управувањето со води, вклучувајќи и ефикасно прочистување на отпадните води на целото сливно подрачје врз природните вредности; мониторинг на влијанието.	Општина Ресен																		
* Спроведување на посебни едукативни програми за локалното население и за посетителите	Општина Ресен																		
Креирање на посебни информативни табли (кои ќе содржат информации за природните вредности од европско значење), набљудувачници, обележување на патеки, со посебно внимание врз островот Голем град.	Општина Ресен																		

*Приоритетни мерки

6. Оценка на влијанието на планот врз животната средина

Општа оценка на влијанието на планот особено во поглед на клучните вредности на подрачјето и неговото управување согласно барањата на Директивите за живеалишта и птици.

Анекси

- Анекс 1. Стандарден образец за податоци
- Анекс 2. Листа на видови и живеалишта
- Анекс 3. Резултати од МЕТТ анализа
- Анекс 4. Литература

Може да се додадат и други корисни анекси.

Референци

- Треба да се споменат и сите претходни проекти, планови за управување, просторни планови и правни документи што биле користени при подготовката на Планот за управување.
- Да се споменат и сите други корисни референци

АНЕКС II: Пример програма за обука за планирање на управувањето

Обука за подготовка на плановите за управување за подрачјата на Натура 2000

Време: четврток 11.7.2019, Инфо центар НП Пелистер

Цел: да се претстави содржината на Планот за управување со Натура 2000 подготвен од страна на Твининг проектот, користејќи го примерот на нацрт планот за СП Преспанското Езеро и Натура 2000 План за управување со НП Пелистер

Целна група: МЖСПП, администрацијата на заштитените подрачја, национални експерти

Програма:

Време	Тема	Говорник
9:00	Отварање	Претставници на МЖСПП и /или администрацијата на заштитеното подрачје
9:10	Основни информации и барања за плановите за управување со подрачјата на Натура 2000	Арто Ахокумпу
9:25	Општа содржина на Натура 2000 планот за управување	Рута Башките
9:40	Опис на подрачјето; живеалишта и видови од значење за ЕУ	Кимо Сирјанен
10:20	Проценка на вредностите, вклучувајќи ги и заљканите и притисоците	Арто Ахокумпу
10:40	Стратегија	Рута Башките
10:50	Управување со подрачјето, практични мерки за управување	Рута Башките, Арто Ахокумпу, Кимо Сирјанен
11:20	Проценка на влијанието на планот врз животната средина	Арто Ахокумпу
11:30	Дискусија	
11:50	Предговор и заклучок	МЖСПП/Твининг проект

Целна група: МЖСПП, експерти за мониторинг, администрација на ЗП, НВО, други проекти и заинтересирани страни.